

שמעתא עמיקתא

גליון תקס"ז | פרשת חקת בחול קרח | תשפ"ג | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

פניני הלכה

ספר נביא שנמצאה בו טעות מה דינו

בעיקר דינא דקריאת ההפטרה, דעת ה"ט"ז (או"ח סי' רפ"ד ס"ק ב) דאף בחומשים הנדפסים בדפוס (באותו הזמן דנעשו ע"י מעשה אדם) דאית להו דין כתיבה (כמיש ביו"ד סי' רע"א ס"ק ח) סג. וכן דעת המג"א (שם ריש סי' רפ"ד ע"ש). וכן יש שנהגו לקרוא מתוך קלף דכתוב בו ההפטרות בלבד אע"פ דינו ספר שלם (כמבואר בערו"ש סי' רפ"ד ס"ב). ולדבריהם דאיצ לקרא ההפטרה מתוך נביא דאית ליה דין ספר, וודאי דספר נביאים דחסרה בו אות או תיבה אין בו שום פסול.

מ"מ אחתי ליעע באותם המדקדקין לקרוא ההפטרה מתוך נביא הנתוב בקלף כדין, וכדעת הלבוש (סי' רפ"ד) וכמהג' הגר"א, וכמיש המ"ב (רס"י רפ"ד, ושה"צ שם ס"ק ד) דלכתחילה ראוי להקפיד בדבר. אי כה"ג דחסרה אות או תיבה חשיב נביא הנכתב כדין. וכן נק"מ בזה לנוהגים כמעשה רב (אות קל"ה) המובא במ"ב (סס"ק י"א) דאם קורא המפטרי מתוך ספר הנכתב כדין, יקרא הוא לבד וכל הציבור יהיו שומעין, משא"כ בקורא מתוך חומש דיקראו עמו בלחש מתוך הספר. מה הדין בקורא מתוך ספר נביא שחסרה בו תיבה. דהנה גבי מוזהר ותפילין תנן (מסות חכ) שתי פרשיות שבמוזהר מעכבות זו את זו, אפי' כתב אחד מעכבן. ד' פרשיות שבתפילין מעכבות זו את זו, אפי' כתב אחד מעכבן. (ופרש"י כתב אחד - אות אחת מעכבות זו את זו, דכתיב ודברים ו) וכתבתם כתיבה תמה ושלימה, ובתפילין כתיב הוי"ה (שם) והיו לטוטפות). וכן נפסק לדינא בטור ובשו"ע או"ח סי' ל"ב ויו"ד סי' רפ"ח.

ולענין ס"ית כתב הרמב"ן (מגילה יז) דמדתנן במגילה (ח) אין בין ספרים לתפילין ומזוזות, אלא שהספרים כנתבין בכל לשון ותפילין ומזוזות אין כנתבות אלא אשורית. מוכח דלענין טעות זה וזה שוין, אלמא ספרים נפסלין בטעות אחד עד שיתקן.

אולם הר"ן (מגילה ה' בר"י) כתב דיש לחתור ראית ההמ"ב, דמאי דבארשין דברפשייתן תפילין ומזוזות אפי' כתב א' מעכב היינו למה שסי' שוה בו עם תפילין ומזוזות, שהרי תפילין ומזוזות אין מצוה לקרות בהן, אלא שחייב כל איש ישראל לקבוע מזוזה ולהניח תפילין, וכיוצא ב"ת שחייב כל אדם לכתוב לעצמו. אבל לצאת בקריאתו שהוא מתקנת נביאים ועזרא אין ללמוד ס"ית מתפילין ומזוזה. ע"ש.

והרא"ש כתב בתשובה (כלל ג' סי' ח) דס"ית שנמצא בו טעות, כיון דפסול הוא, הקריאה שקראו בו לאו כלום היא, והברכה שברכו אינה ברכה, וצריך לחזור ולקרא בס"ית כשר בברכה. וכ"כ הטור (יו"ד סי' רע"ח) דס"ית שחסר או יתר אפי' אות אחת, הקורא בו לא יצא ידי חובתו, וצריך לחזור ולקראו.

וכן מבואר ברמב"ם (ס"ית פ"י ה"א) דעשרים דברים פוסלים ס"ית ואם נעשה בו א' מהן הרי הוא כחומש ואין קורין בו ברבים, וחד מנייהו שחסר אפי' אות א' או הוסיף בו אפי' אות אחת או שנגעה אות באות. אלא **דבתשובה** (פאר הדור סי' ט) כתב דמברכי על ס"ית פסול ושכן נהגו בפני גאונים עולם. וכתב הב"י (סי' קמ"א) דכבר נשאל בזה הרשב"א, ותמה דהרמב"ם סותר דבריו שבחיבורו, והעלה שבילדותו כתב כן, ובזקנותו חזר בו וכתב בחיבורו דפסול.

אולם ביו"ד סי' רע"ח הקשה הב"י על הרשב"א דהא הרמב"ם כתב שנהגו כן בפני גדולי עולם, ולדברי הרשב"א משוינן להו טועים. וכתב דמהר"י בי רב כתב ליישב דמ"ש הרמב"ם בחיבורו אינו אלא לענין קיום מ"ע לכתוב כל א' ס"ית, אבל לענין קריאה צביצור אין טעות מעכב בו. ומתוך כך הנהיג דהיאך דנמצא טעות בס"ית יוצאו ס"ית אחר ויתחילו לקרוא ממקום שנמצאה הטעות, ומברך לאחריה ולא לפניה כי הברכה שבידך לפניה בס"ית הפסול וכן הקריאה שקראו בו עלתה להם בדיעבד. וסו"ת הב"י דאח"כ מצא חילוק זה ברשב"ש (סי' י"א ור"ל). ושכן המנהג.

ולדינא פסק בשו"ע (יו"ד סי' רע"ח סי' א) ווא"ח סי' קמ"ג (ס"ד) כמיש בב"י דאם נמצאה טעות בס"ית באמצע הקריאה, גומר קריאתו בספר הכשר ומברך לאחריה ואינו מברך לפניה כי הברכה שבידך בס"ית הפסול וכן קריאתו עלתה להם בדיעבד. **והרמ"א** ביו"ד לא השיג מיד. ובאו"ח כתב דאם כבר קראו ג' פסוקים בספר הפסול אף מברך לאחריה.

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר לשלול הצעת שידוך מחמת ממון

א. מצוה להתחתן. ב. חובה האב לתת ממון ע"מ להנישא ולחתן בניו ובנותיו. ג. הנושא אשה לשם ממון או נוי. ד. שלא להקפיד ולהתקוטט לקבל נכסים ונדוניא. ה. לעכב שידוך משום ממון. ו. דורש רק כדי סיפוקו. ז. נותנים לו ממון הרבה אבל היה מוכן להתחתן בלא הכי. ח. מכוון לשם מצות פו"ר ולשם ממון. ט. על מנת שיוכל לשקוד בתורה. י. על מנת שאשתו תשתדל לפרנס את הבית.

א. מצוה להתחתן

ע"י **בה"ג** (עשה ט) שמנה למ"ע מצות פרו ורבו (בראשית פ"א סי' יז). וכן הוא ברמב"ם (מצוה ר"ב), **ביראים** (סי' ת"ג), ועוד. וכתב **השאלות** (שאלתא קסה) מחייבין בית ישראל למינסב נשי ואלודי בני ומיעסק בפו"ר דכתיב קחו נשים והולידו בנים ובנות. וכתב **העמק שאלה** (שם אות א) דס"ל להשאלות דעיקר מצות פו"ר הוא ע"י קדושין וחופה דרך נשואי אשה. וכן דעת הרמב"ם (אישות פט"ו ה"א, פ"א ה"ד ומלכס פ"ד ה"ד) דלא **כהר"ש** (תשובות פ"א סי' יב) דס"ל שאין זה מצוה בפני"ע. וע"י **ברמ"א** (רס"י כז) ונו"כ שם. וכתב **הטור** (סי' א) ית' שמו של הקב"ה שהוא חפץ בטוב בריותיו שידע שאין טוב לאדם להיות לבדו ועל כן עשה לו עזר כנגדו, ועוד כי כוונת הבריהא באדם כדי לפרות ולרבות כו', לכך **חייב כל אדם לישא אשה כדי לפרות ולרבות**, ע"כ. וכ"כ **השו"ע** (סע' א).

ב. חובה האב לתת ממון ע"מ להנישא ולחתן בניו ובנותיו

וע"י **באבנ"ז** (אה"ע סי' א אות ט) שכתב שעבור מצות פו"ר צריך לתת כל ממון, כי בשאר מצות עשה די בחומש כמבואר ברמ"א בסימן תרנ"ו, כי אם אין לו לולב בחג הזה יהיה לו בחג סוכות אחר, אבל בנים אם ימות בלא בנים כשיעור דהיינו בן ובת, בטלה ממנו המצוה בכללה, ע"כ. אולם **הפתי"ש** (אה"ע סי' קנ"ד ס"ק כז) כתב בשם **תשובת בגדי כהונה** (סי' א) שלא חייב לצורך פו"ר יותר מאשר בשאר מצות עשה שהוא עד חומש כמבואר בסימן תרנ"ו. וכן משמע מסתימת הפוסקים דלא כאבנ"ז.

ואיתא בקידושין (כ"ט) כל מצות הבן המוטלת על האב אנשים חייבין ונשים פטורות. ופירשו בגמ' (שם ו-ז) דהיינו להשיאו אשה, דכתיב קחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים. ואמרו שם בשלמא בנו בידו, אלא בתו בידו היא (בתמיה, כלום יכול להרגיל לה אנשים להשיאה, רש"י), הכי קאמר להו, ניתן לה מידי ולבשייה ונכסייה (מעט ממון ומלבושים להתכסות בהם) כי היכי דקפצו עלה אינשי, ע"כ. וכן הביא **הסמ"ג** (עשה כח).

וכתב **היפה ללב** (ח"ד סי' א אות א) **שהרמב"ם והטו"ש** השמיטו דין להשיא בנו ולא יודע טעמם. **והרוח חיים** (אה"ע סי' א אות א) כתב דבאמת אין זו אלא עצה טובה ותלוי ברצון האב. **ובעמק שאלה** (ברא"ש שאלתא כא אות ב) כתב שזו מצוה מד"ט ואסמכוה אקרא. ולענין בתו ע"י **בשו"ע** (אה"ע סי' נח ע"א) ע"פ הגמ' **בקידושין** שכתב דצו חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לבתו כו', ואם היה עשיר, הרי זה ראוי ליתן לה כפי עשרו. וע"י **בלח"מ** (אישות רפ"ב) דמה שאמרו בקידושין דהוי מה"ת אינו אלא אסמכתא. **והעמק שאלה** (שם) כתב שאין זו אלא עצה טובה, ועי"ש דלא כופין ע"ז, ואם כופין הוא משום צדקה. וע"י **באוצר הפוסקים** (רס"י נח) בענין האם צריך לתת עישור מנכסיו ע"מ למצוא לה שידוך הגון, ועוד פרטים בזה. וע"י עוד בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון תפ"ח.

ג. הנושא אשה לשם ממון או נוי

איתא **בקידושין** (ע) אמר רבה בר רב אדא אמר רב כל הנושא אשה לשם ממון היינו לו בנים שאינם מהוגנים שנאמר בה' בגדו כי בנים זרים ילדו, ושמא תאמר ממון פלט ת"ל עתה יאכלם חדש את חלקיהם, ושמא תאמר חלקו ולא חלקה ת"ל חלקיהם. **ופרש"י** בנים זרים - מאשה פסולה לו ולשם ממון נסבה כדמסיים קרא יאכלם חדש כו', ע"כ. וע"י **ברבי"ב** (סי' ט) שנשאל בענין איש שרצה לישא אשה בת תשעים שנה, והקהל לא נתן לו רשות לפי שאינו נושא לשם נשואים, אלא שנתן עיניו בממון, ויישב שהרי היא ניחא לה דליפוק עלה שמא דאישות, ושיהיה לה הבעל במקום בן, חוטרא לידה ומרה לקבורה, ואף שהוא נושא לשם ממון שרי כי משי"ב **בקידושין** דהנושא אשה לשם ממון, הוין לו בנים שאינם מהוגנים זהו באשרה שהיא פסולה לו, וכן **פרש"י** ז"ל, ע"כ. והביאו **הב"י** (אה"ע רס"י ב).

וע"י **ברמ"א** (סע' א) שפסק **כהר"ש** דכל הנושא אשה פסולה משום ממון, הוין לו בנים שאינם מהוגנים. אבל בלאו הכי, שאינה פסולה עליו אלא שנשואה משום ממון, מותר. וביתר **הב"ש** (סי' א) דה"ה הנושא בלא ממון נמי איכא עונש, אלא כוונתו לדייק אם נושא אשה בשביל ממון וליכא בה פסול משפחה ליכא איסור, ע"כ. והוסיף **הערוה"ש** (אות א) דכל הנושא אשה שאינה הגונה **מפני יופיה** או מפני ממונה הוין לו בנים שאינם מהוגנים וגם הממון לא יתקיים, ע"כ. וכן הוא **בשבות יעקב** כמבואר לקמן.

ד. שלא להקפיד ולהתקוטט לקבל נכסים ונדוניא

אלא דע"י **בארחות חיים** (ח"ב הלכות תשובות ט"א) שכתב בשם **הראב"ד** (תשובות ופסקים סי' טא) דנהגו שלא ליתן אדם לבתו ממון גדול, ומי שהוא מקפיד ומתקוטט בעבור נכסי אשתו אינו מצליח ואין זיווגן עולה יפה, אלא מה שיתן לו חמיו וקח בעשה יפה, כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר, תדע שהרי ארז"ל (ערובין סד סו"מ"א) הרוצה שיתקיימו נכסי אשתו יעשה מהם מצות [א.ה. עיי"ש ברש"י שפירש שצריך לעשות בה מצוה כי מילתא דתווחה בה אינשי היא, ושלטא בהו עינא בישא, אולם מדברי הא"ח יוצא ביאור אחר והיינו משום שממון זה אינו ביושר כי נותנים מתוך ההכרח], ע"כ. והביאו **הב"י** (סס"י ט).

וכן פסק **הרמ"א** (רס"י א) דמי שפסקו לו ממון הרבה לשרוכין וחזרו בהם, לא יעגן כלתו משום זה ולא יתקוטט בעבור נכסי אשתו, ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זיווגו עולה יפה, כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר, וכל העושה כן מקרי נושא אשה לשם ממון, אלא כל מה שיתן לו חמיו וחמותו יקח בעין טוב ואז יצליחו, ע"כ. מבואר שאין להתקוטט עבור ממון כי הממון שאדם נותן מתוך ההכרח הוא ביושר. ואפי' כבר הבטיחו וחזרו בהם לא יתקוטט. אבל מה שנותנים לו בעין יפה לית לן בה.

ה. לעכב שידוך משום ממון

וע"י עוד באורחות חיים שסיים דראוי לכל איש דעת שלא יעגן עצמו ולא לבת זוגו מפני ממון רב, שהממון ההוא לא יצליח מפני העיגון ומפני הרהור עבירה, ורבים נכשלים בעבירות כשאינם נושאים אשה במהרה ועליהם נאמר כל הנושא אשה לשם ממון ולא לשם שאינם, עשה יעשה לו הנפיים והחטאים כשקשרים בנשמתו ועגופו חס ושלום. והביאו **הב"י** (סס"י ט) **והח"מ** (סי' ב ס"ק א). נמצא שאין לעכב שידוך מפני המשום שנמצא מעגן את עצמו ואת בת זוגו ויבוא לידו הרהור עבירה ועוד עבירות. ונר' דכוונתו דאע"פ שהרי יכול להתחתן עם אחרת וכן היא יכולה להתחתן עם אחר, מ"מ כיון שאפשר שמן השמים יהיו שדוכו נמצא מעגן אותה ואת עצמו. וכל זה בכלל הנושא אשה לשם ממון שלא יצליח. אלא די"ל שכי"א כשמתעכב זמן רב וכדו', אבל קצת למצוא המתאים לו לית לן בה. והכל לפי הענין.

וע"י **בחפץ חיים** (שמה"ל חתימת הספר פ"ד) שכתב שאם נתקשר עם א' בכתיבת התנאים להשיא לו בתו, קודם הגמר רשות ביד כל א' לבקש מה שלבו, דבלא זה אינו רוצה להתקשר עמו, אבל אם לאחר מכן הרבה רעים להפציר במחותן שיוסיף לו עוד ועוד, לכאוי עובר אלא דלא תחמו"ר. ובספרו **המצות הקצר** (ל"ט מ) הביא שבכה"ג עובר על התחמוד. וע"י בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון ת"כ.

ו. דורש רק כדי סיפוקו

אלא דמשמע **מהארחות חיים** הנ"ל דדוקא אם דורש ממון רב יש משום "נושא לשם ממון", אבל אם דורש כדי סיפוקו לית לן בה. אלא דע"י **בחתי"ס** (אה"ע ח"ב סס"י קנ"ד ה"ה מ"ש פרי"מ) שכתב דמדתלי (הארחות חיים) טעמא בהרהור עבירה ועיגון, ש"מ אפי' עני שבישראל לא יעגן עצמו ויביא עצמו לידו הרהור עבירה ואם דקדוקי עניות קשיי מגידא ומותא הרהורי עבירה קשים מעבירה, ומשנתנו דהפוסק מעות לחתנו דלרבנן תשב עד שתכלין מיירי במקום שיכול לישא אחרת וליכא עיגון ולא הרהור עבירה, אבל בזמנינו ישא אשה לשם עיבור ויסמוך על הקב"ה שיתן לו את פרנסתו וע"ז נאמר "השחל על ה' יהבך". ודלא כהרב השואל שכתב דמ"ש שלא יעגן אשתו עיבורו פססקו לו כו' מיירי במי שבידו א"ע לפרנס א"ע בלא"ה כמובן שם בדבריו. והביאו **הפתי"ש** (סי' א). ומבואר דע"י דאפי' כדי סיפוקו חשיב בלשם ממון דאמרין ליה "השחל על ה' יהבך".

אלא **שהשבט הלוי** (ח"ח סי' רס"ד - רס"ה) דרש דברי **החתי"ס** ודייק כמו שדייקנו לעיל **מהארחות חיים** שכתב שאין לדרוש ממון רב אבל לצורך סיפוקו לית לן בה. ובדרך זה מטו משמיה **דהגר"ש** וצ"ל (בבבשו מפיהו עניני שידוכין שער א פ"ד). וע"י הלך אות ט'.

אלא לדבורה דברי הארוחות חיים שותרים דברי הרשב"ש הנ"ל שנקט שאין חסרון להתחתן עם אשה הכשרה לו לשם ממון. ולפי"ז דברי הרמ"א קשים טובא שהרי הביא בתחלת דבריו דברי הרשב"ש, ומאיך הביא ע"פ הארוחות חיים שהממון שאדם לוקח עם אשתו כו', וכל העושה כן מקרי נושא אשה לשם ממון.

וכבר עמד בזה הח"מ (סי' א) וכת' דאע"ג שכתב הרמ"א בתחלת דבריו היינו אם נותנין לו ממון (ברצון טוב), אבל לעגן כלתו בשביל זה או לעגן עצמו להתמתין מלישא אשה עד שימצא אשה שתתן לו ממון אסור, וכן סיים בא"ח ורבים נכשלים בעבירה כשאינם שואין אשה במהרה ועליהם נאמר כל הנושא אשה לשם ממון וכו' כלו' שהעיכוב מלישא אשה בשביל ממדת ממון גורם לו לחולד בניס זרים, ע"כ. וכן הוא בב"ש (סי' א), ועיי"ש שרק כתב ע"פ הח"מ שאינו ממון של יושר היינו כשרוצה לעגן אותה בשביל ממון. וכהח"מ פסק נמי החכ"א (ככל קבא אות 6). וכן מבואר בערוה"ש (אותיות א - ב), וכת' שמותר להתחתן עם אשה לשם ממון אף כשלוה הממון לא היה מתחתן עמה. אבל מ"מ אסור לעכב בשביל זה דאליכ נמצא נכשל בעבירה.

אמנם הגר"א (שם אות 4) דחה דברי הח"מ וכת' דהעיקר דס"ל לא"ח דכל משום ממון הו"ל ג"כ נושא כו', אלא דאם היה לוקחה בלא"ה אע"ג דלוקח ממון ג"כ אין קרא נושא כו', ע"כ. נמצא דס"ל לדלווע הרמ"א אינו ס"ל כהריב"ש, וע"כ כן שמתחתן לשם ממון והיינו לדלוה הממון לא היה מתחתן אתה הוא בכלל נושא לשם ממון. והעירוני דיש לדייק במהח"א לדלוה שכת' 'דקודם הגמר רשות ביד כל א' לבקש מה שלבו' דס"ל כהריב"ש. ויש לדחות דרך מדין לא תחמוד אתיא עלה. ועי' בסמוך.

ה. מכוון לשם מצות פו"ר ולשם ממון

אלא דיש לעיין בכל הנ"ל דהרי איתא בקידושין (ו) היה מדבר עם האשה על עסקי קידושה ונתן לה קידושה ולא פירש, רבי יוסי אומר רבי כו', אמר רב יהודה אמר שמואל הוא שפוקסין באותו ענין כו', אמר אביי מענין לענין באותו ענין. ופרש"י מענין לענין - שפסקו מלדבר בקידושין ממש והיו מדברים בדברים אחרים ומיהו לדבר צרכי זכרון כמו כמה יש לך דנוניא וכמה שדות יש לך שהתפרנס מהם. ומבואר שמקובל לבדוק מצב הדנוניא לצורך הנשואין. וכן מוכח מהגמ' שהבאנו לעיל אות ב' דאמרו שיתן אביה ממון וכסות כדי שיקפצו אנשים לשאתה. ועי' בחו"מ סימן ר"ז סעי' ט"ז וכהנה רבות.

ועוד איתא בקידושין (מא) אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתנגה עליו. וז"ל הרמב"ם (אישות פי"ג ה"יט) אין ראוי לו שיקדש אשה עד שיראנה ותהיה כשרה בעיניו שמא לא תמצא חן בעיניו ונמצא מגרשה. וכן פסק השו"ע (אה"ע סי' לא סעי' א). ועי' עוד ברמב"ם (אסי"ב פכ"א אות יג) ובשו"ע (אה"ע סי' כא סעי' א).

שורר בשבות יעקב (ח"י סי' קלה) שנקט דהמייב לשם מצוה אע"פ שכוונתו גם לנוי או ממון שרי אף לאבא שאול דס"ל ביבמות (ט): הכונס את יבמתו לשם נוי ולשום אישות ולשום דבר אחר כאילו פוגע בערוה, כי כשכוונתו גם לשם מצוה ומוזה אל תנוח ידו אין קפידא, וראיה ברורה לזה מהא דאמרין בקידושין (ש) כל הנושא אשה לשם ממון או לנוי הו"ל בניס שאינם מהוגנים, וא"כ קשה אתה מוצא לעו ח"ו על יוסף ובנימין שאבינו יעקב נשא אותה בשביל שהיתה יפת תואר ויפת מראה כאשר מוכיח המקראות ע"ז ויעקב אין עשה כן, וכן כל העולם נכשלו בזה כי כולם בני אדם הם נושאים נשים המוצאים חן בעיניהם ונותנין ג"כ עיניהם בממון ולא ימצא כלל בניס מהוגנים, אלא ודאי עיקר כמ"ש שפוקסין אין קפידא, ע"כ. וכאז' צ"ע על הזכיר מהריב"ש הנ"ל דבאשה הכשרה לו מותר אף לשם ממון. וע"כ דס"ל כהבנת הגר"א דהאר"ח חולק על הרשב"ש, וס"ל דכל שנושא אשה לקיים חיובו משום פו"ר דהוי לשם מצוה גם אם נותן עיניו בממון או בנוי לית לן בה כי אין עיקר כוונתו לשם ממון.

אלא שמהגר"א שנקט דכל שלולי הממון לא היה מתחתן חשיב נושא לשם ממון ולא חילק בזה, משמע דאף כשכוונתו אף לשם מצות פו"ר הוי כן. ויש ליישב גמ' הנ"ל דכל שכוונתו לתועלת קיום והצלחת חייו ולא לשם הממון אינו בכלל זה. וכן מוכח מהארוחות חיים שנקט שהקפידא כשרוצה ממון רב.

ז. על מנת שיוכל לשקור בתורה

ועי' בערוה"ש (שם סוף אות א) שהלך בדרכו של הח"מ הנ"ל, וכתב דאם נושא אשה כשירה לשם ממון שאלמלא ממונה היה נושא אחרת, אין בזה עון, ואדברה ראוי לעשות כן אם הוא ת"ח דע"ז לא יצטרך להיות טרוד הרבה בעניני העולם, וכן נוהגין אנשים ישרים ליקח ת"ח לבתו וליתן לה ממון הרבה ולהחזיקו על שולחנו כמה שנים שישבו וילמוד, ואין לך מצוה רבה מזה ובשכר זה מצליחים בעסקיהם. ועי' שו"ת סי' רמז אות י"א, שכתב דכך נהגו בדורות שלפנינו כי גדול שכן של לוקחי ת"ח לבנותיהן. ואפשר דאף הגר"א יודה בזה כי כ"ל שאין כוונתו לשם הממון אלא שיוכל לשקוד על התורה אף לא בכלל נושא לשם ממון.

ועי' בשבט הלוי (ש) שאע"פ שנקט דלא כהחת"ס דאמר דאמרין ליה "השלך על ה' יהבך" לממון כדי סיפוקו, מודינא דכהיום שבוה עכ"פ אפשר דרא שתומכים באברכים לומדי תורה שצריך בבא הזמן לקיים המצוה, ומ"מ זה למי שהוא במדרגת בטחון מאד, עיי"ש. ועי' להלן בשם אגרות הזו"א. ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון ש"ע בענין ללמוד ע"ד להתפרנס מכספי צדקה.

י. על מנת שאשתו תשתדל לפרנס את הבית

ועי' בערוה"ש (ח"י סי' רמז אות י"א) שכת' שאם לא עולה בידו שחמיו יוכל להחזיקו אם ביכולתו ליקח אשה יראת ד' שהיא תפרנסנו מה טוב ואם אין כל אלה ישא אשה ויטרם בפרנסה, ע"כ. וכן מציינו בקידושין (כט): דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה, ורבי יוחנן אמר ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה, ולא פליגי הא לן והא להו. ופירש הר"ן (עב ברי"ה) דבניי בבל היו נשתייהם מתעסקות במלאכת הבית ובמשא ובמתן ואפשר לאנשים ללמוד ומש"ה לדידהו נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה, אבל בני אר"י היו נשתייהם מעונגות ואוכלות ואינן עושות ומש"ה לדידהו ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה. ודבר זה שנשים יצאו לפרנס את הבית משם מציינו גם ברשב"א (ח"א סי' תקנ"ו) שכת' דסתם אשה בחיי בעלה נושאת ונותנת בתוך הבית. ועי' עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון קע"ה.

ועכ"פ מבואר שאע"פ שעול הפרנסה מוטלת על הבעל כמ"ש בתורה (שמות פכ"א פס' י) "שארה כסותה וענתה לא יגרע". ודרשו חז"ל בכתובות (מז): "שארה" זו מזונות, וכן פסק השו"ע (אה"ע סי' סט סעי' א - ב). מ"מ יש נשים יר"ש הנושאות עול הפרנסה ע"מ שבעליהן ילמדו תורה. אלא דעי' באלשיך (משלי פכ"א פס' ד) שכתב על הפסוק באשת חיל "ממרחק תביא לחמה" דממרחק היינו ממקום שאין אנשים תביא לחמה, באופן שאין דופי היותה צאינת בזה. וכת' בחו"י (סי' סו סס"י עג) דנשי הידן ג"כ נושאות ונותנות בשלנו דקשים מזונותינו וצרכיהם אנו לשלוח נשתינו לשלוח עמ' כעו"ם, והו"ל קרוב לדבר שאין צורך לזכורם לעומד בו. וכת' ש"מ חלילה להתייר שום איסור בגלל זה. ועל הרשב"א כת' דדרך הלצה אמרינא נשתינו תוך הבית יצאנו, ע"כ.

והעירוני מהאגרות הזו"א (ח"א אות קסד) וז"ל: התנאי העיקרי שבוה הוא טהרת הלב ואהבת תורה של "הזכה עוזרתו" ומדותיה הנוחות והטובות, זהו המצב של המשכת הלימוד, אך בכל זאת צריכים להזהר מעניות ולברוח ממנה מפני שהיא מעברת כו', אך אין בחינת העניות בחסרון עושר רק בחסרון הכרחיות, ואמנם ההכרחיות יערכו כפי גבורת האדם בגופו וכוחותיו הנפשיות, ע"כ. ועי' במחנה ישראל (שער האחרון פי"ג תה"א) ובנדה"י ישראל (פכ"ה אות א) בענין חשיבות הביטחון שלא לדאוג לפרנסה אחר הנישואין.

מסקנא דידינא

א' חייב כל אדם לישא אשה כשרה (שאינן בה פסול) כדי לקיים מצות פו"ר. אם אין בידו לקיים מצוה זו אלא אם כן יתן את כל ממוןו י"א שחייבי לעשות כן, וי"א שחייב לתת עד חומש מנכסיו, וכן עיקר. ב' מצוה על האב להשיא את בנו. וכמו כן צווי חכמים שיתן מנכסיו להשיא את בתו, ועשיר ראוי ליתן לה כפי עשרו. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון תפ"ח שבארנו שמותר להשיא את בניו מכספי מעשר. ג' אמרו חז"ל כל הנושא אשה לשם ממון או נוי הויין לו בניס שאינם מהוגנים והממון עתיד להאבד. ונחלקו הפוסקים בבואר הדברים, י"א שחז"ל דברו בנושא אשה שפסולה לו דוקא, וקמ"ל שאם כשרה לו אינו בכלל זה. וי"א שכוונת חז"ל כפשוטו שכל שנושא אשה אפי' כשרה לו מפני ממון, והיינו שלולי הממון לא היה מתחתן עמה, היינין לו בניס שאינן מהוגנים. ואף לדעה זו י"א שאם נושא אותה לקיים מצות פו"ר אם מכוון גם לשם ממון או נוי לית לן בה. ודעת רוב הפוסקים כדעה קמייטא. ומ"מ לכ"ע אם נותנים לו ברצון ולולי הממון היה נושא אותה, ודאי אינו בכלל זה. ד' אם אין כוונתו כלל לשם ממון אלא מנקש כדי סיפוקו שיהיה לו אמצעים בסיסים שלא ליפול חלילה בעניות או שיהיה לו דיו לצורך שיוכל לשקוד בתורה כ"ל לכל הדעות אין חשש. וכן אין אינו מתחתן מחמת נוי אלא מחפש שתהיה כשרה בעיניו כדי שתמצא חן בעיניו שרי. ויכול לחפש אשה יר"ש שהמונה להשתדל לפרנסת הבית ע"מ שיוכל לשקוד בתורה. והעיקר הוא טהרת הלב ומידותיה הנוחות והטובות, ולבטוח שהקב"ה יזמין לו מזונותיו. ה' לכל הדעות אסור להתמתין מלישא אשה עד שימצא אשה שתתן לו ממון, כי יבא לידי הרעור ובעירה ונמצא מעגן עצמו ואת בת זוגו. ומ"מ הכל לפי ענין העיכוב, ויש לשאול שאלת חכם. ו' מי שמקפיד ומתקוטט בשביל שיתנו לו ממון רב, אינו מצליח ואין זיווגן עולה יפה, ולפעמים יש בזה משום "לא תחמוד", אלא מה שיתן לו חמיו או חמותו יקח בעין יפה, כי הממון שאדם לוקח ע"מ להשא אינו ממון של יושר כי נותנים לו מפני ההכרח ומגיע לידו ללא עמל. ואפי' פסקו לו ממון הרבה לשדוכין וחזרו בהם, לא יעגן כלתו משום זה.

וגבי מגילה אע"ג דתנן (מגילה יז) דצרכה להיות כתובה אשורית על הספר ובדיו, מ"מ שנינו (מגילה יח): דאם השמיט בה הסופר אותיות או פסוקין במקצתה כשרה. וכן נפסק לדינא בטור ובשו"ע (סי' תר"צ ס"ו). ובסי' תרצ"א ס"ב כתב הרמ"א דבדיעבד אין לפסול מגילה משום חסרות ויתרות דלא גרע מהשמיט בה הסופר אותיות דכשרה. והשתא ל"ע אי דין נביאים כדן ס"ת או כדן מגילה. ולכאז' י"ל דאין ללמוד מדינא דמגילה לשאר נביאים וכתובים, דהא כתב הרמב"ן בחידושו (מגילה ז): דהא דאמרין במגילה אם חסר מקצתה כשרה, קל הוא שהקילו במגילה משום דיקראנה אגרת (וכ"כ במשני"ב סי' תר"ץ סי' יז). ואי"כ י"ל דדוקא במגילה הדן כן, ולא בשאר נביאים וכתובים.

אולם בעמק ברכה (לגרי"א פומרבניצק זצ"ל - קריאת די מגילות) הביא דשמע בשם הגאון ר' הירש מראדין זצ"ל דדן נביאים וד' מגילות כדן מגילת אסתר, שצריך שיהיה ראש המגילה והסוף קיים בשלמות (יעו"ב ברמ"א סי' תר"צ ס"ו) אבל באמצע המגילה לא אכפת לן אם הוא חסר.

אלא דאכן הקשה על דבריו מדברי הרמב"ן הנזכרים דמשמע דההיא דינא איתא דוקא במגילה דנקראה כשרה. ונמי אגרת. והניח הדבר בצ"ע ע"ש. וכ"כ בשבט הלוי (ח"ב סי' קמ"ז אות ג) דאין להקל במגילת קהלת כדן מגילת אסתר, דשאני מגילת אסתר דנקראת אגרת. אמנם יעו"ב באגרות משה (אוי"ח ח"ה סי' ל"ו אות ב) דכתב דכבר פשוט דמגילה שיר השירים כשרה עד שתחסר רוב אותיותיה כמבואר בשו"ע או"ח סי' תר"ץ ס"ג.

וגר' דיש לדייק מלשון הלבוש (אוי"ח סי' רפ"ד) דלא פסיקא ליה הא מילתא, וז"ל - תמהני כל ימי שלא ראיתי בא' מן המקומות שנוהגין לכתוב ההפטרות כדן ספר, כמו שכותבין המגילה בציבור, כי היה נ"ל שאין יוצאין בציבור כלל בקריאת ההפטרות שקוראין בחומשי הנדפסין כיון שאין נכתבין בכל הלכות הספר תורה או במגילה וצ"ע. עכ"ל. ומשמע דלא פסיקא ליה אי דין הנביאים כדן ס"ת או כדן מגילה. ויש לצרף עוד דעת הרמב"ם בתשובה דס"ל דאפי' בס"ת אינו נפסל לקריאת התורה בחסרון תיבה אחת, כמבואר בב"י. ואע"ג דאין לא קי"ל הכי לכתחילה, מ"מ הא בדיעבד דעת המחבר והרמ"א דסמכין עליה דא"צ לחזור ולקרא מה שכבר קרא בספר הפסול, וכנזכר לעיל. וא"כ עכ"פ חזי לצרופי האי סברא למי"ד דדן נביאים כדן מגילה.

העולה לדינא - ספר נביאים או כתובים שנחסר בו אות או תיבה א', אע"פ דראוי להשתדל לקרוא בנביא אחר שנכתב כהלכתו ללא שום פסול, מ"מ אם אין לו נביא אחר הכתוב כדן, עדין טפי דיקרא ההפטרות מספר נביא זה ד"מא דכשר כדן מגילת אסתר.

כתב ע"י
הרה"ג הרב שמעון פלולי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

**פניני מוסר
עניני בין המצרים
הקושי בעבודת ימים אלו**

הנה ידוע שבחגים ומועדים "שואלים דורשים שלשים יום קודם לחג", וכן הוא הרגש הטבעי אצל כל הרוצה להתעלות מהמועד שמכין עצמו קודם כדי שיוכל לקבל את כל המעלות הרוחניות המיוחדות שבמועד זה. אמנם כמדומה, שבענין זה של ימי בין המצרים תלשיעה באב, הרגש הטבעי הוא לדחות את העסק בימים אלו עד שמגיעים, וגם כשמגיעים קשה לקבל התעלות מהימים כיון שהעבודה התעשית היא "ממטעין שבמהח" ומי הוא זה אשר רוצה למעט משמחתו... וכמ"ש בשפת חיים (מועדים ח"ג עמ' רבד) "ימי בין המצרים, ימי אבלות על ירושלים. ושלא כימי שמחה ועונג שאנו נוהנים בהם, ימים אלו "מעיקים" עלינו, וחששים שלנו בנוח (גם זו מדרגה!), ומצפים מתי יחלפו ימים אלו".

אמנם המתבונן במהות הימים ורואה מה היא העבודה האמיתית, ויכול להתעלות מההתרומם בהם לא פחות ממועדים אחרים ואף יותר, וכמו שכתב שם "אמנם תקופה זו לא ניתנה לנו - זכור היסטורי, אלא כאתגר לעבודת ה', להפיק תועלת ועליה רוחנית מימים אלו. הגר"י פלנטר זצ"ל אמר: יש את האפשרות להתעלות ברוחניות וצ"ל באב את פחות ממה שאדם מסוגל להתעלות ביום הכיפורים. וא"כ יש לנצל כראוי ימים אלו לעבודת ה'. ע"י שלמד ובין את ענין האבלות על ירושלים, וכיצד היה מבטם של חכמינו ז"ל על אבלות זו".

נערך על ידי מו"ס "עבודת שבת קודש"